

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Факультет обліку, фінансів та підприємницької діяльності

Присвячується
130-річчю НУХТ

Всеукраїнська
науково-практична
конференція

**«Актуальні проблеми
економічного та соціального
розвитку підприємств
харчової промисловості»**

24 — 25 квітня 2014 рік

КИЇВ НУХТ 2014

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

С.О. Степанчук, аспірант

Національний університет харчових технологій

Харчова промисловість є пріоритетною галуззю у народному господарстві країни. Підприємства харчової промисловості забезпечують сталий розвиток у сучасній економіці держави.

Підприємство харчової галуззі здатне завоювати короткострокову конкурентну перевагу різними шляхами, однак у довгостроковій перспективі їх вибір різко скорочується.

В теперішній час переваги у фізичних умовах виробництва (основні фонди, сировина, географічне розташування підприємства) перестають бути основними факторами конкурентоспроможності. Фінансові ресурси в сучасному світі також доступні і не є перешкодою для виходу кон-

курентів на новий ринок або його сегмент. Нові продукти піддаються копіюванню, і створюють для організації тільки тимчасову конкурентну перевагу. Головна конкурентна перевага складається з розвитку навичок, набутого досвіду, інноваційних можливостей, ноу-хау, розуміння ринку, баз даних клієнтів і постачальників, систем обміну інформацією, тобто з елементів інтелектуального потенціалу. Від того, наскільки ефективно організація використовує свій інтелектуальний потенціал, залежить не тільки її успіх, сталий розвиток, а й здатність вижити в жорстких умовах конкуренції [6, с.90].

В Україні увага до інтелектуального потенціалу виникла відносно недавно, приблизно з кінця 90-х років минулого століття.

Світова тенденція переходу до економіки знань актуалізує необхідність врахування, як потужного джерела створення вартості, інтелектуальної складової потенціалу підприємства [2, с. 16].

Сучасний розвиток харчового виробництва багато в чому визначається ефективністю використання інтелектуального потенціалу, тому важливо розкрити економічну категорію «інтелектуальний потенціал» в контексті підприємства харчової промисловості.

На сучасному етапі розвитку суспільства інтелектуальний потенціал є визначальним фактором конкурентоспроможності та сталого розвитку організації, що забезпечує ефективне функціонування підприємства харчової промисловості не тільки в короткостроковій, але й у довгостроковій перспективі.

Сучасне виробництво харчових продуктів — це значною мірою діяльність технологів, інженерів, конструкторів, фахівців з високотехнологічного устаткування, економістів, управлінців, маркетологів, бухгалтерів, фінансистів тощо. У багатьох харчових підприємствах все більша частина отриманого ефекту є результатом застосування спеціальних знань, умінь, навичок, серйозної підготовки персоналу, взаємодії з постачальниками і споживачами, які в сукупності утворюють інтелектуальний потенціал організації.

Теоретичні та практичні аспекти вивчення інтелектуального потенціалу організацій висвітлені в роботах зарубіжних та вітчизняних авторів. Серед зарубіжних дослідників: Е. Брукінг, Т.А. Стюарт, М. Портер, П. Друкер, Т. Шульц, Й. Руус, С. Пайк, Л. Фернстр, К.Е. Свейбі, Л. Едвінссон, А. Мелоун, К.Б. Гейтс, К. Томпсон, П. Страссман, Г. Хамел, К.К. Прахалад, І. Нонак, Х. Такеучи, П. Сенге, Р. Каплан, Д. Нортон, Л. Прусак. Вітчизняні вчені: О. Бутнік-Сіверський, Л. Діба, В.М. Гесць, А. Козирєв, Л. Левченко, О.І. Амош, С.І. Бандур, Л.К. Безчасний, Н.Л. Гавкалов, О.А. Грішнов, А.М. Колот, І.С. Каленюк, Е.М. Лібанов, Н.С. Марков, В.В. Опікієнко, І.Л. Петров, Л.І. Федулов, А.А. Чухно, Л.В. Шаульська.

Проте зазначена проблема все ще залишається невирішеною та недостатньо дослідженою, що потребує продовження наукових пошуків.

Більшість досліджень носять загальний характер, недостатньо враховуються специфічні особливості розвитку інтелектуального потенціалу на підприємствах харчової промисловості.

Інтелектуальний потенціал підприємства харчової промисловості це сукупність явних (використовуваних) та неявних (незадіяних) колективних знань, умінь, досвіду, інформації, пізнавальних та духовних здібностей персоналу організації, нематеріальних активів, які при взаємодії з іншими ресурсами організації забезпечують їй довгострокові конкурентні переваги та сталий розвиток.

Один інтелектуальний ресурс може мати набір можливостей, що по різному впливають на вартість та формують декілька конкурентних переваг. Сукупність ресурсів та їхніх можливостей можуть бути в основі тільки однієї конкурентної переваги. Така поліваріантність, а також значущість взаємозв'язків між ресурсами сприяє формуванню синергійного ефекту, що мультиплікує створювану вартість [5, с. 48].

Структура інтелектуального потенціалу в контексті підприємства харчової промисловості складається з чотирьох взаємопов'язаних елементів: людського, організаційного, споживчого потенціалу та нематеріальних активів [3, с. 22].

Комплексний підхід щодо розвитку інтелектуального потенціалу на підприємствах харчової промисловості полягає у формуванні та реалізації таких основних блоків, як: оцінці інтелектуального потенціалу, формуванні і використанні знань в рамках людського потенціалу організації, використанні знань в рамках організаційного потенціалу підприємства, використанні знань у зовнішніх зв'язках організації, моніторинг розвитку інтелектуального потенціалу [1, с. 70 – 72].

Ефективна організація системи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємствах харчової промисловості потребує формування корпоративного навчального центру або інституту (для великих підприємств харчової промисловості), відділу навчання та розвитку (для середніх підприємств харчової галузі), проєктів корпоративного навчання різної тривалості (для малих підприємств харчового виробництва) [7, с. 215].

Для України, яка шукає виходу з економічних, соціальних, політичних та моральних криз суспільства, надзвичайно важливим є усвідомлення значення інтелектуального потенціалу та невикористаних можливостей щодо його реалізації та розвитку в інтересах побудови конкурентоспроможної економіки в тому числі для підприємств харчової промисловості.

Таке усвідомлення уявляється можливим лише на засадах системних наукових досліджень інтелектуального потенціалу, яке має кардинально вплинути на теорію і практику його формування, використання та розвитку, особливо, затребуваність та реалізацію інтелектуального потенціалу зайнятого населення, зокрема, в галузі харчового виробництва. Останнє особливо стає значущим в умовах світових тенденцій руху до економіки знань, коли стрімко зростають вимоги до рівня розвитку та використання інтелектуального потенціалу населення, забезпечення ефективності механізмів накопичення, передачі і створення нових знань [4, с. 132].

Перспективи подальших наукових досліджень у сфері розвитку формування та використання інтелектуального потенціалу, пов'язуються із розробкою відповідної соціальної політики держави та бізнесу з пи-

тань збереження інтелекту нації, забезпечення високої мотивації населення щодо розвитку та реалізації інтелектуального потенціалу в легальному секторі економіки з максимальним економічним, соціальним та інноваційним ефектом.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Barney J.* Resource-Based Theory: Creating and Sustaining Competitive Advantage / J. B. Barney, D.N. Clark. — Oxford University Press, 2008. — 327 p.

2. *Al-Ali N.* Comprehensive intellectual capital management: Step-by-Step/ N. Al-Ali. — John Wiley & Sons, 2003. — 312 p.

3. *Бутнік-Сіверський О.Б.* Інтелектуальний капітал. / О.Б. Бутнік-Сіверський // [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles/butniksiverskiy_intelektual_capital_theoretical_aspect.doc

4. *Гава Ю.В.* Інтелектуальний капітал — шлях до економічного зростання України / Ю.В. Гава // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — №4. — С.129—134.

5. *Диба Л.М.* Сутність понять інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал як економічних категорій / Л.М. Диба // Економічний вісник університету. — 2011. — Вип. 17.

6. *Розумний М.М.* Інтелектуальний потенціал України: проблема реалізації / М.М. Розумний; ред. кол.: В.В. Різун (гол. ред.), М.М. Розумний, В.І Головенко та ін. // Київський нац. ун. ім. Тараса Шевченка. Наукові записки інституту журналістики — К.: Інститут журналістики. — 2003. — Т.12. Липень — вересень. — С. 90 – 93.

7. *Сучасні виклики XXI століття суспільству та економіці України: В 3-х т.* / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. — К.: Фенікс, 2007. — 544 с.